

SUSTAINABLE FASHION/СТАЛА МОДА: ДЕФІНІЦІЇ ТА ЇХНЄ ТРАКТУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ірина Соловій,
<http://orcid.org/0000-0002-5328-4110>
аспірантка,
Львівська національна
академія мистецтв,
Львів, Україна
isoloviy@yahoo.com

SUSTAINABLE FASHION: DEFINITIONS AND THEIR INTERPRETATION IN THE UKRAINIAN SCIENTIFIC DISCOURSE

Iryna Soloviy,
<http://orcid.org/0000-0002-5328-4110>
PhD student,
Lviv National Academy of Art,
Lviv, Ukraine
isoloviy@yahoo.com

Анотація

Мета дослідження проаналізувати та систематизувати наявні дефініції та варіанти перекладу *sustainable fashion* українською мовою, окреслити відмінність цього поняття від поняття «екологічна мода», зважаючи на тенденцію їх ототожнення, уточнити дотичні терміни. **Методи дослідження:** використано компаративний аналіз публікацій у базі ScienceDirect та аналіз даних з додаткових джерел інформації про дослідження та професійну діяльність у галузі моди, а також – методи синтезу та узагальнення. **Наукова новизна:** проаналізовано та систематизовано наявні дефініції та переклади *sustainable fashion* в українському науковому дискурсі, а також прослідковано тенденції їхнього використання з певним смисловим навантаженням. Визначення сталості у моді та дизайні одягу у публікаціях українських науковців систематизовано в таблиці. Практична значущість роботи полягає у можливості використання результатів дослідження для переосмислення та формування цілісної системи уявлень щодо поняття сталості у моді в Україні, де кожна складова є важливою частиною для досягнення мети. **Висновки.** У дослідженні з'ясовано, що на даний момент словосполучення «стала мода» можна вважати найбільш доцільним перекладом терміну *sustainable fashion*, зважаючи на концепцію «сталого

Abstract

The aim of the article is to analyse and systematise existing definitions and translation options for the *sustainable fashion* term in the Ukrainian language; to outline the difference of this term with the concept of “ecological fashion” taking into account their tendencies to evolve, as well as to clear up definite terms. **Research methods:** the method of comparative analysis of scientific publications in the fashion sphere, as well as methods of synthesis and generalisation are applied. **Scientific novelty:** the existing definitions and translations of *sustainable fashion* in the Ukrainian scientific discourse are analysed and systematised, and the tendencies of their usage with a certain semantic load are traced. The definitions of sustainability in fashion design in the publications of Ukrainian scientists are presented in the table. The practical significance of the work grounds in the possibility of using the results of the study for rethinking and forming a holistic system of ideas about the concept of sustainability in fashion of Ukraine, where each component is an important part of achieving the goal. **Conclusions.** At the moment, the study proves that a set expression “sustainable fashion”, taking into account the concept of “sustainable development”, can be considered as the most appropriate translation of the term *sustainable fashion*, which is a significant basis for this translation. Understanding

розвитку» (*sustainable development* – англ.), яка є в цьому перекладі вагомим підґрунтям. Осмислення поняття сталості у моді в Україні, глибоке розуміння його принципів та механізмів дії акцентує діяльність дизайнера та залучених сторін на використанні усвідомлених, продуманих процесів, технологій та матеріалів. Окрім того, в результаті проведеного аналізу доходимо висновку про важливість перекладу та адаптації англomовної термінології із сфери дизайну одягу для використання в Україні, що актуалізує усвідомлення та осмислення множинних процесів, які впливають на формування підходів до моди на принципах сталості.

the concept of sustainability in fashion of Ukraine, a deep understanding of its principles and mechanisms of action emphasises the designer's activity and stakeholders on the use of conscious and thoughtful processes, technologies, materials. In addition, as a result of the analysis, it can be concluded that it is important to translate and adapt the English-language terminology from the fashion design for use in Ukraine, which actualises the awareness and understanding of multiple processes that influence the formation of approaches to fashion based on the principles of sustainability.

Ключові слова:

стала мода, сталий дизайн, сталість, сталий розвиток, екологічна мода, екологічний дизайн, етична мода.

Keywords:

sustainable fashion; sustainable design; sustainability; sustainable development; ecological fashion; ecological design; ethical fashion.

Вступ **1**

Мода – це, з одного боку, дуже індивідуальне, а з іншого, глобальне явище. Те, як люди одягаються, стилізують образ та прикрашають себе, є частиною життєвого ритуалу – частково практичністю, частково розвагою, а також життєво важливим засобом соціального зв'язку. Створення відчуття того, хто ми і де ми є завдяки моді – це діалог самовираження, зв'язку з часом і місцем, а також стосунків з іншими людьми. Мода є засобом відносної відмінності. Ми є особистостями настільки, наскільки ми є соціальними, і мода може бути прикладом такого взаємозв'язку. Мода також є важливим відображенням нашого економічного, соціального, екологічного та політичного становища у світі (Williams, 2015), тобто передумов сталого розвитку. Доведено, що індустрія моди має вагомий вплив на стан довкілля, глобальні екологічні (забруднення довкілля, зміни клімату, втрата біорізноманіття), але водночас і соціально-економічні (добробут, зайнятість, бідність) проблеми.

В Україні спостерігаємо процес активного зацікавлення темою сталості (англ. *sustainability*) у моді, що проявляється в дизайнерських концептуальних підходах, формуванні стратегій розвитку брендів, освітніх та культурних подіях, а також у наукових дослідженнях. Вплив моди на довкілля розглядається дослідниками комплексно, тобто не лише як екологічна проблема, враховуючи численні чинники, такі як етичний, соціальний та економічний. Розуміння та визначення самого поняття сталості та сталого розвитку для моди залишається відкритим

для дискусії науковців з різних країн, на що впливає необхідність аналізу та осмислення множинних процесів.

На даному етапі в українській науковій термінології з дизайну одягу та у сфері моди немає єдино визначеного перекладу англomовного терміну *sustainable fashion*. Також спостерігаємо ототожнення понять «екологічна мода» та *sustainable fashion*, що є не зовсім коректним, оскільки екологічність є лише однією із складових поняття *sustainable fashion*. Відповідно, актуалізується необхідність обґрунтованого перекладу та визначення терміну *sustainable fashion* – як для практиків, так і для теоретиків дизайну одягу та індустрії моди.

Мета дослідження 2

Зважаючи на недостатню дослідженість даної тематики, метою дослідження є з'ясувати та систематизувати трактування терміну *sustainable fashion* та варіантів його перекладу українською мовою, окреслити відмінності між екологічним дизайном одягу і *sustainable fashion design* (зважаючи на тенденцію ототожнення даних понять), та сформувані висновки щодо сутності і доцільності вживання конкретного трактування та перекладу даного терміну українською мовою.

Методологія та аналіз джерельної бази 3

У дослідженні використано компаративний аналіз публікацій у базі ScienceDirect та аналіз даних з додаткових джерел інформації про дослідження та професійну діяльність у галузі моди, синтез та узагальнення знань. Численні праці присвячені дослідженню екологічного дизайну одягу, який є як основою для подальшого розвитку концепції *sustainable fashion*, так і однією з важливих та невід'ємних її складових. Проблеми інтегрування екологічних аспектів у моді та дизайні одягу висвітлені в працях Н. Чупріної (2013), О. Смоляр (2011). Інноваційні процеси та тенденції розвитку екологічної моди та дизайну одягу досліджує К. Поліщук (2018), І. Єременко та А. Гахова (2021). Комплексно досліджує дизайн екологічного одягу, його походження, концепції та новації А. Гахова (2021), яка пропонує *sustainable* розуміти як «послідовний», що, на думку дослідниці, повністю відтворює англomовний сенс у випадку з терміном *sustainable fashion*. *Sustainable fashion* як тренд сучасного дизайну розглядають О. Колосніченко та ін. (2021), К. Кисельова (2019, 2022) досліджує проектування *fashion*-об'єктів з урахуванням екологічного фактору та визначає поняття «екомода», «стала мода», «етична мода» як синонімічні.

Частково торкаються теоретичних основ формування сутності понять «екомода» О. Тимошенко та К. Коцюбівська (2021); А. Корякіна та ін. (2024), аналізуючи *sustainable fashion* у творчості українських та закордонних брендів одягу.

Досліджуючи еволюцію розуміння поняття сталості у моді та дизайні одягу, найповніше до питання термінології звертається К. Походенко (2021a, 2021b, 2022a, 2022b), зазначаючи, що термін «стала мода» має значення, яке точніше відповідає соціокультурному, економічному та екологічному контексту сьогодення, ніж «екомода». Дослідниця наголошує на тому, що «термінологічний апарат «сталості моди» лише починає свій шлях в українській науці та мові, та потребує систематизації, уточнень, інтеграції в українську мову і подальшого дослідження» (Походенко, 2021a, с. 250).

Результати дослідження **4**

Для того, щоб зрозуміти, як сформувалося поняття *sustainable fashion*, варто спочатку звернутись до загальної концепції сталого розвитку (англ. *sustainable development*). Найпоширеніше визначення сформульоване у 1987 р.: «Сталий розвиток – це той, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь у задоволенні своїх власних потреб» (World Commission on Environment and Development, 1987).

Особливого поширення концепція набула після Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро у 1992 р. Спочатку це поняття використовувалося у 1960–70 х рр. для позначення здатності екосистем зберігати свою структуру та функції під впливом зовнішніх чинників та знаходитися у стані динамічної рівноваги (Походенко, 2022a). Згодом термін почали використовувати в економіці, а також поняття «сталості» поширилось на інші сфери, зокрема на дизайн і моду.

Як результат осмислення масштабного впливу людини на довкілля, на Саміті ООН було схвалено глобальну програму дій на 2015–2030 рр., що містить 17 цілей сталого розвитку: міцне здоров'я і благополуччя; якісна освіта; гендерна рівність; чиста вода та належні санітарні умови; доступна та чиста енергія; гідна праця та економічне зростання; промисловість, інновації та інфраструктура; скорочення нерівності; сталий розвиток міст і громад; відповідальне споживання та виробництво; пом'якшення наслідків зміни клімату; збереження морських ресурсів; захист та відновлення екосистем суші; мир, справедливість та сильні інститути; партнерство заради сталого розвитку (*The 17 goals*, 2015). Перелічені цілі впливають на всі сфери життя людини, а багато з них є, звісно, актуальними для сфери моди й дизайну одягу. До прикладу, для відповідального споживання та виробництва дизайнерські рішення і продуманий процес виробництва можуть сприяти довготривалому використанню речей, а також – безпечній для природи утилізації, або ж можливості перевикористання. Тут актуальними будуть круговий дизайн, безвідходне формотворення, використання біорозкладних матеріалів та інші підходи, які сприяють досягненню сталих цілей.

У 2019 р. на саміті G7 у Франції 32 бренди (у власності яких 150 торговельних марок), підписали пакт про спільне розв'язання екологічних проблем – Fashion Pact G7. У пакті зазначається, що мода – одна з найбільш впливових індустрій, тому вона повинна відігравати вирішальну роль для сталого розвитку суспільства (Бондаренко, 2019).

Отже, основою сталого розвитку є перебування соціальної, економічної та екологічної складових у рівновазі, а головними принципами сталого розвитку є: поєднання збереження природи і розвитку суспільства; задоволення основних потреб людини; досягнення рівності та соціальної справедливості; забезпечення соціального самовизначення та культурного різноманіття; підтримання цілісності екосистем. Тому варто наголосити на тому, що «сталість» не означає непорушність, з наукової точки зору, сталість позначає спроможність зберігати свою цілісність і життєздатність як в певний момент часу, так і в динаміці (Лелеченко, 2017). В Україні активно та всебічно досліджують тему сталого розвитку В. Непийвода (2008) В. Гарбар (2012), Г. Марушевський (2008) та ін.

Незважаючи на те, що термін «сталий розвиток» вживається в українському науковому середовищі, проте досі продовжуються дискусії щодо доцільності перекладу слова «sustainable» як «сталий», саме тому варто коротко розглянути найпоширеніші варіанти його перекладу і трактування.

В. Непийвода вважає, що термін *sustainable development* доцільніше перекладати як «підтримний розвиток», котрий охоплює такі поняття як неперервність, невиснажливість, збалансованість, гармонійність, необмежена тривалість, здатність до самовідновлення, що є базовими для даної концепції. Дослідник В. Гарбар (2012), враховуючи контекст, трактує поняття як «життєздатний розвиток», а за сенсом – «самопідтримуваний розвиток».

Також поширеним є трактування даного терміну як «всебічно збалансований розвиток», Г. Марушевський (2008) використовує термін «збалансований розвиток» замість «сталого розвитку» для того, щоб наголосити на необхідності постійно знаходити розумний баланс між економічною, соціальною та екологічною складовими розвитку, не надаючи переваги лише одній складовій. Він також обґрунтовує необхідність етичної складової.

Проте саме термін «сталий розвиток» найчастіше зустрічаємо в численних працях, а також офіційних документах. Розглядаючи різні варіанти перекладу *sustainable development* з урахуванням контексту та змісту загальної концепції, отримуємо надійне теоретичне підґрунтя для питань, на які спрямоване дане дослідження, та зазначимо, що у цій статті ми спираємось на загально визначений в Україні термін «сталий розвиток»,

відповідно, надалі, аналізуючи розуміння поняття *sustainable fashion* в Україні, будемо вживати переклад – стала мода.

У сфері моди концепція сталості зародилася наприкінці з 2000 х рр. та розглядається з різних аспектів у публікаціях таких дослідників як Кейт Флетчер та Матильда Там (Fletcher & Tham, 2015), Крісі Нінімак та Лотта Гассі (Niinimäki & Hassi, 2011), Алісон Гвілт та Тімо Ріссанен (Gwilt & Rissanen, 2011) та інших.

Хоча останнім часом сталий розвиток розглядається як конкурентна перевага в більшості галузей, академічні дослідження в індустрії моди повільно адаптуються до цієї парадигми. Тому не дивно, що немає точного визначення сталого розвитку для моди як індустрії (Вуе, 2009). Окрім того, з огляду на фрагментацію модної індустрії, яка охоплює бренди класу люкс, мас-маркету, повільної/швидкої моди, також не існує універсального підходу до сталого розвитку. Зокрема, кожен ринок моди потребує ланцюгів постачання різної довжини та складності, що створює виклик для розробки підходу до сталого розвитку, який би охоплював усю індустрію (Fuxman et al., 2022). Незважаючи на відсутність консенсусу щодо того, що таке сталість в індустрії моди, останніми роками спостерігається підвищений інтерес до сталого розвитку та етичних практик в індустрії моди (Henninger et al., 2016).

Тодешіні та ін. (Todeschini et al., 2017) виділили такі елементи сталого розвитку для бізнесу у сфері моди, як споживчий попит, регулювання, дефіцит ресурсів, репутація, співпраця, технології, підприємницьке мислення, відповідність очікуванням споживачів, а також вирішення екологічних і соціальних проблем.

Стала мода виражається у багатьох формах, але їй бракує узгодженого формального визначення. Огляд літератури не дає змоги знайти визначення; скоріш характеристики, ідеали, процеси та філософії є рушійною силою дискурсу. Зокрема під сталою модою розуміють ту, яка створюється з урахуванням усіх фаз життєвого циклу одягу і реалізує цілісну та системну дизайнерську перспективу, яка зменшує негативний і прагне створити позитивний економічний, екологічний та соціальний вплив (Kozłowski et al., 2015, 2018). Стала мода передбачає належні практики, спрямовані на розвиток громад, збагачення культури, на повагу та заохочення різноманітності. Успіх і прибутки відокремлюються від зростання з метою створення системи, яка може підтримуватися безстроково, де екологічна та соціальна відповідальність є рушійною силою нових економічних і бізнес-моделей, ідеалів і практик.

Дизайн одягу для сталого розвитку (*Fashion design for sustainability*) зазвичай спирається на навички, компетенції і дії професіоналів та аматорів у створенні, проектуванні, виготовленні, вдосконаленні, комерціалізації, презентації, продажі, носінні, догляді, іноді ремонті та перепрофілюванні одягу. Ці

дії не завжди представлені в мейнстрімному дизайні, освіті та індустріальній практиці. Цей спектр відкриває цілу низку підходів відповідно до різних стилів дизайну, різних типів виробів і різних типів і цілей колекцій, а також – різних учасників дизайну (Williams, 2015). Також стала мода тісно пов'язана з інноваціями.

З огляду на це The Sustainable Fashion Glossary, розроблений командою дослідників спільно з Condé Nast в Центрі сталої моди в Лондоні пропонує таке визначення: *sustainable fashion* – це процес змін у способі мислення, дизайн-практиках, виробництві, спілкуванні, носінні одягу та насолоди модою, яка цінує різноманітність, процвітання та благополуччя як людей, так і навколишнього середовища ("Sustainable fashion", n.d.).

В українських наукових публікаціях на даний момент поширене використання таких термінів як «екологічний дизайн», «екомода», «еко стиль» та ін., котрі часто використовуються саме в контексті сталості у моді. Такий підхід зумовлений тим, що тривалий час саме екологічна мода була напрямом формування нової філософії мислення та підходу до проектування та створення одягу на протипагу традиційному, проте такий підхід до моди потребує оновлення, вдосконалення, де екологічність постає одним з важливих аспектів, проте не єдиним. Про це свідчать і публікації науковців з різних країн, де за останні 15 років поняття *ecological design* (екологічний дизайн), *ecological fashion* (екологічна мода) поступились таким поняттям, як *sustainable design* (сталий дизайн), *sustainable fashion* (стала мода).

Останні роки і в Україні все частіше публікуються статті, в котрих вживається англомовний термін *sustainable fashion* та поняття *sustainability*. Так, у статті О. Колосніченко, Т. Кротової та К. Пашкевич (2021) «Sustainable fashion як тренд сучасності» терміни *sustainable fashion*, «екологічна мода», «етична мода» вважаються синонімічними. Автори зазначають, що *sustainable fashion* ґрунтується на основних «китах свідомості» – екологічності (вибір натуральних матеріалів, аспайклинг), етичності (гідні робочі місця, гуманне ставлення до тварин), стійкості (створення базового розумного гардеробу). К. Кисельова (2022), досліджуючи понятійний апарат дизайну екологічного спрямування, вважає що найбільш загальним й опрацьованим поняттям у рамках екологічної тематики є «sustainable дизайн», а також «sustainable світогляд».

Неодноразово автори зазначають, що немає належного україномовного перекладу терміну, котрий повністю міг би передати англомовний зміст *sustainable fashion*. У публікаціях зустрічаємо такі варіанти як «стала мода», «стійка мода», «свідома мода», «послідовна мода» та ін.

Для даного дослідження актуальними є публікації К. Походенко (2021a, 2021b, 2022a, 2022b), яка досліджує еволюцію розуміння поняття сталості у моді та дизайні одягу, а також досліджує «сталу моду» як предмет наукових досліджень за різними галузями. Поняття та явища стосовно сфери сталої моди К. Походенко здійснює за складовими, які були визначені науковцем Г. Марушевським (2008) у понятті «збалансований розвиток» або «сталій розвиток», що визначаються як ідентичні.

Зважаючи на те, що Марушевський наголошує на важливості також й етичної складової, К. Походенко (2022a) доходить висновків, що «етичні та моральні норми відіграють одну з ключових ролей у впровадженні принципів збалансованого розвитку у діяльність людства, у тому числі у моді та дизайні одягу» (с. 117). Авторка послідовно вживає термін «стала мода» у своїх публікаціях (Походенко, 2021a, 2021b, 2022a, 2022b) та детально аналізує поняття за чотирма складовими: екологічною, етичною, соціальною, економічною.

Для ширшого розуміння смислового наповнення терміну *sustainable fashion* здійснено порівняння його перекладів з 10 різних мов (табл. 1).

Таблиця 1.

Переклади терміну *sustainable fashion* у зарубіжних публікаціях

Table 1.

Translation of the term *sustainable fashion* in foreign publications

Мова	Термін	Переклад українською
англійська	sustainable fashion	стала мода
польська	zrównoważona moda	зрівноважена, збалансована
німецька	nachhaltige Mode	послідовна мода
чеська	udržitelná móda	дружня мода
словенська	trajnostna moda	міцна мода
французька	mode durable	довговічна мода
румунська	modă durabilă	довговічна мода
словацька	udržateľná móda	дружня мода
італійська	moda sostenibile	стала, стійка мода

Варіанти перекладу свідчать про акцентування уваги на окремих аспектах – довговічності, «дружності» до довкілля, послідовності тощо. Наприклад А. Гахова (2021) аналізує переклад терміну «сталій» (англ. *sustainable*) німецькою словом

nachhaltig, тобто «послідовний», і відповідно пропонує термін «послідовна мода», що на її думку, повністю відтворює англomовний сенс терміну *sustainable fashion* як свідомого дизайну екологічного одягу, який додатково відповідає економічній, соціальній і екологічній ефективності.

В Таблиці 2 подано найпоширеніші визначення сталості у моді та дизайні одягу на основі аналізу публікацій в українських виданнях.

Таблиця 2.

**Визначення сталості у моді та дизайні одягу
у публікаціях українських науковців**

Table 2.

**Definition of sustainability in fashion and clothing design
in the Ukrainian scientists' publications**

Автор публікації	Дефініція
<p>К. Р. Походенко (2022а): Еволюція розуміння поняття «сталості» у моді та дизайні одягу</p>	<p>Сталість у моді та дизайні одягу – це балансування цілей власної діяльності усіма зацікавленими сторонами – дизайнерами, виробниками, споживачами, між чотирма критеріями – екологічним, економічним, соціальним та етичним. Результат діяльності у моді та дизайні одягу є сталим, коли ці 4 критерії перебувають у стані динамічної рівноваги.</p>
<p>А. Ю. Гахова (2021): Дизайн екологічного одягу: генеза, концепції, новації.</p>	<p>„..sustainable з німецького слова «nachhaltig» (англ. sustainable) – послідовний. Варто «sustainable» розуміти як послідовний, що повністю відтворює англomовний сенс, у випадку з терміном «sustainable fashion» – послідовна мода, з урахуванням її екологічного контексту. Відповідно, «послідовним дизайном одягу» (англ. Sustainable fashion design) ми вважаємо свідомий дизайн екологічного одягу, який додатково відповідає економічній, соціальній і, власне, екологічній ефективності.</p>
<p>О. Д. Герасименко, Н. В. Чупріна, І. В. Давиденко, І. М. Чуботіна, В. К. Хоменко та М. А. Кудревський (2023): Апсайклинг та мінімалізм як модні тренди помірнього споживання продуктів моди</p>	<p>Стійка мода – явище, пов'язане із зміною принципу споживання продуктів моди, що передбачає уповільнення темпів обігу стилю, переробку матеріалів, звернення до екологічного стандарту та етики споживання. Стійка мода має на увазі порушення базового принципу системи, що полягає в прагненні до новизни, і пов'язана з обмеженням споживання та спробою встановлення відповідального використання природних ресурсів.</p>
<p>К. О. Кисельова (2022): Sustainability – основний тренд сучасного дизайну</p>	<p>«Sustainable дизайн» це ціннісна основа, спосіб мислення, що виражається в концепції створення замкнутого циклу співіснування людини та природи.</p>
<p>О. Колосніченко, Т. Кротова, К. Пашкевич (2021): Sustainable Fashion як тренд сучасності</p>	<p>Sustainable fashion – це багатогранне поняття, що включає низку ініціатив – від виробництва одягу з органічних матеріалів до сервісів з оренди дизайнерських виробів.</p>

Продовження табл. 2.

<p>Т. В. Вець, Л. В. Навольська, К. Л. Пашкевич (Vets et al., 2017): Аналіз поняття стійкості та екологічності в сучасній індустрії моди</p>	<p>Основним концептом Sustainable fashion є усвідомлення та формулювання доцільності використання тих чи інших матеріалів з огляду на можливість їх подальшої переробки та утилізації. Sustainable fashion або стійка, етична, екологічна мода — це процес, який змінює уявлення виробників та споживачів про способи переробки одягу, сировини та відходів, про стиль життя та звички.</p>
---	---

Отже, аналізуючи різноманітні варіанти перекладу і трактування терміну *sustainable fashion*, спостерігаємо, як українські дослідники окреслюють поняття сталого дизайну, сталості у моді, викристалізують власне розуміння щодо процесів та явищ, пов'язаних з ним. Найбільш уживаним сьогодні можна назвати переклад «стала мода». Також часто стала та стійка вживаються як синонімічні слова. Разом з тим, широкого застосування набув англомовний термін *sustainable fashion*.

Наукова новизна та практична значимість дослідження **5**

У статті представлено огляд наукових публікацій, які порушують проблему термінології щодо поняття «стала мода», яке розглядається у взаємозв'язку з поняттям «сталий розвиток»; відстежено особливості перекладу терміну різними мовами, і з'ясовано найчастіші форми їх вживання у науковій мові. Практична значущість роботи полягає у можливості використання результатів дослідження для переосмислення та формування цілісної системи уявлень щодо поняття сталості у моді в Україні, де кожна складова є важливою частиною для досягнення мети.

Висновки **6**

У дослідженні з'ясовано, що, незважаючи на вживання низки близьких за змістом термінів на означення сфери моди, яка інтегрує ідеї та підходи сталого розвитку, термін «стала мода» є найпоширенішим. Фактично, поняття сталої моди передбачає її формування з урахуванням впливів на довкілля та соціум упродовж усіх фаз життєвого циклу одягу (від задуму, проектування, виробництва аж до використання чи навіть повторного використання) і реалізацію цілісної та системної дизайнерської перспективи, яка зменшує ці негативні впливи і прагне створити позитивний економічний, екологічний та соціальний вплив.

В українському науковому дискурсі спостерігаємо переосмислення поняття екологічної моди та розуміння ширшого контексту, який, власне, й охоплює поняття сталої моди. Саме тому у дослідженні акцентовано увагу на важливості перекладу та адаптації англомовної термінології із сфери дизайну одягу для використання в Україні, що актуалізує усвідомлення та

осмислення множинних процесів, які впливають на формування підходів до моди на принципах сталості.

Стала мода має значні перспективи як тренд, який має вагоме значення для багатьох сфер життя – економіки, охорони довкілля та енергоефективності, соціальних умов і стандартів безпеки праці, творчості та мистецтва. Перспективами для подальших досліджень вбачаємо послідовне формування цілісної системи уявлень щодо поняття сталості у моді в Україні, де кожна складова є важливою частиною для досягнення мети.

Список бібліографічних посилань

- Бондаренко, С. М. (2019, 14–15 листопада). Екомодя як чинник підвищення якості життя людського суспільства. В *New Economics* [Матеріали форуму] (Т. 1, с. 214–217). Інститут економіки промисловості, НАН України. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14885/1/20200128_306.pdf
- Гарбар, В. В. (2012). Теоретичні основи забезпечення сталого розвитку фермерських господарств. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*, 81(2), 177–183.
- Гахова, А. Ю. (2021). *Дизайн екологічного одягу: генеза, концепції, новації* [Дисертація кандидата філософських наук, Харківська державна академія мистецтв і дизайну].
- Герасименко, О. Д., Чупріна, Н. В., Давиденко, І. В., Чуботіна, І. М., Хоменко, В. К., & Кудревський, М. А. (2023). Апсайклінг та мінімалізм як модні тренди помірною споживання продуктів моди. *Art and Design*, 3, 101–120. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2023.3.9>
- Єременко, І. І., & Гахова, А. Ю. (2021, 10–11 квітня). Тенденції сталої моди в дизайні одягу. В *Теоретичні та практичні аспекти розвитку науки та освіти* [Матеріали конференції] (Ч. 1, с. 24–26). Львівський науковий форум.
- Кисельова, К. О. (2019). Напрями проектування fashion-об'єктів з урахуванням екологічного фактору. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія*, 30, 179–185. <https://doi.org/10.35619/ucprmk.vi30.209>
- Кисельова, К. О. (2022). Sustainability – основний тренд сучасного дизайну. *Український мистецтвознавчий дискурс*, 3, 37–44.
- Колосніченко, О., Кротова, Т., & Пашкевич, К. (2021). Sustainable fashion як тренд сучасності. *Мистецтвознавство України*, 21, 35–42. <https://doi.org/10.31500/2309-8155.21.2021.254670>
- Корякіна, А. А., Пашкевич, К. Л., Герасименко, О. Д., & Чень, Ч. (2024). Sustainable fashion в творчості українських та закордонних брендів одягу. *Теорія та практика дизайну*, 2(32), 94–106. <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.32.12>
- Лелеченко, А. П. (2017). Феномен поняття «сталый розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 12. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>
- Марушевський, Г. Б. (2008). *Етика збалансованого розвитку*. Центр екологічної освіти та інформації.
- Непийвода, В. П. (2008). Проблема відтворення англомовних термінів “sustainable development” та “sustainability” в українській правничій мові. *Екологічний вісник*, 3(49), 24–26.
- Поліщук, К. О. (2018). Інноваційні процеси в екологізації моди та дизайну одягу XXI століття. Проблеми та перспективи. *Гілея: науковий вісник*, 139(12), 2, 142–147.
- Походенко, К. Р. (2021а). Стала мода як предмет наукових досліджень. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 45, 249–256. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247403>

- Походенко, К. Р. (2021b). Стала мода як предмет наукових досліджень у зарубіжній науковій літературі. *Деміурґ: ідеї, технології, перспективи дизайну*, 4(2), 244–253. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.2.2021.246846>
- Походенко, К. Р. (2022a). Еволюція розуміння поняття «сталості» у моді та дизайні одягу. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 57(2), 115–121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-2-17>
- Походенко, К. Р. (2022b, 8–9 квітня). Етичні питання формування сталої моди. В *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі* [Матеріали конференції] (с. 69–72). Київський національний університет культури і мистецтв.
- Смоляр, О. В. (2011). Екологічний дизайн в контексті модних інновацій та діяльності дизайнерів одягу ХХ–ХХІ століття. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 25, 162–169.
- Тимошенко, О., & Коцюбівська, К. (2021). Формування еко-концепцій у сфері сучасної індустрії моди. *Бізнес Інформ*, 5, 273–280. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-273-280>
- Чупріна, Н. В. (2013). Енергозберігаючі технології екодизайну у створенні сучасного одягу як продукту індустрії моди. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*, 6(74), 245–253.
- Bye, E. (2009). *Sustainable Fashion: Why Now?* by J. Hethorn and C. Ulasewicz [Book review]. *Fashion Practice*, 1(1), 135–136. <https://doi.org/10.2752/175693809X418900>
- Fletcher, K., & Tham, M. (Eds.). (2015). *Routledge handbook of sustainability and fashion*. Routledge.
- Fuxman, L., Mohr, I., Mahmoud, A. B., & Grigoriou, N. (2022). The new 3Ps of sustainability marketing: The case of fashion. *Sustainable Production and Consumption*, 31, 384–396. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2022.03.004>
- Gwilt, A., & Rissanen, T. (Eds.). (2011). *Shaping sustainable fashion: Changing the way we make and use clothes*. Earthscan.
- Henninger, C. E., Alevizou, P. J., & Oates, C. J. (2016). What is sustainable fashion? *Journal of Fashion Marketing and Management*, 20(4), 400–416. <https://doi.org/10.1108/JFMM-07-2015-0052>
- Kozlowski, A., Searcy, C., & Bardecki, M. (2015). Corporate sustainability reporting in the apparel industry: An analysis of indicators disclosed. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 64(3), 377–397. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-10-2014-0152>
- Kozlowski, A., Searcy, C., & Bardecki, M. (2018). The reDesign canvas: Fashion design as a tool for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 183, 194–207. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.02.014>
- Niinimäki, K., & Hassi, L. (2011). Emerging design strategies in sustainable production and consumption of textiles and clothing. *Journal of Cleaner Production*, 19(16), 1876–1883. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.04.020>
- Sustainable fashion. (n.d.). In *The sustainable fashion glossary*. Conde Nast. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.condenast.com/glossary/s/sustainable-fashion>
- The 17 goals. (n.d.). The Global Goals. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.globalgoals.org/goals/>
- Todeschini, B. V., Cortimiglia, M. N., Callegaro-de-Menezes, D., & Ghezzi, A. (2017). Innovative and sustainable business models in the fashion industry: entrepreneurial drivers, opportunities, and challenges. *Business Horizons*, 60(6), 759–770. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.07.003>
- Vets, T., Navolska, L., & Pashkevich, K. (2017). Analysis of sustainability and environmental friendliness concepts in the modern fashion industry. *Теорія та практика дизайну*, 11, 18–31. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.11.11858>
- Williams, D. (2015). Fashion design and sustainability. In R. Blackburn (Ed.), *Sustainable apparel: Production, processing and recycling* (pp. 163–185). Woodhead Publishing. <https://doi.org/10.1016/B978-1-78242-339-3.00006-6>
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. United Nations. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

References

- Bondarenko, S. M. (2019, November 14–15). Ekomodа yak chynnyk pidvyschennia yakosti zhyttia liudskoho suspilstva [Eco-fashion as a factor in improving the quality of life of human society]. In *New Economics* [Forum proceedings] (Vol. 1, pp. 214–217). Institute of Industrial Economics, NAS of Ukraine. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14885/1/20200128_306.pdf [in Ukrainian].
- Bye, E. (2009). *Sustainable Fashion: Why Now?* by J. Hethorn and C. Ulasewicz [Book review]. *Fashion Practice*, 1(1), 135–136. <https://doi.org/10.2752/175693809X418900> [in English].
- Chuprina, N. V. (2013). Enerhozberihaiuchi tekhnolohii ekodyzainu u stvorenni suchasnoho odiahu yak produktu industrii mody [The questions of modern scientific technologies adaptation to the mass market clothes design are examined]. *Bulletin of The Kyiv National University of Technologies and Design*, 6(74), 245–253 [in Ukrainian].
- Fletcher, K., & Tham, M. (Eds.). (2015). *Routledge handbook of sustainability and fashion*. Routledge [in English].
- Fuxman, L., Mohr, I., Mahmoud, A. B., & Grigoriou, N. (2022). The new 3Ps of sustainability marketing: The case of fashion. *Sustainable Production and Consumption*, 31, 384–396. <https://doi.org/10.1016/j.spc.2022.03.004> [in English].
- Gwilt, A., & Rissanen, T. (Eds.). (2011). *Shaping sustainable fashion: Changing the way we make and use clothes*. Earthscan [in English].
- Hakhova, A. Yu. (2021). *Dyzain ekolohichnoho odiahu: heneza, kontseptsii, novatsii* [Environmental clothing design: Genesis, concepts, innovations] [PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Design and Arts] [in Ukrainian].
- Harbar, V. V. (2012). Teoretychni osnovy zabezpechennia staloho rozvytku fermerskykh hospodarstv [Theoretical foundations of ensuring the sustainable development of farms]. *Journal of Uman National University of Horticulture*, 81(2), 177–183 [in Ukrainian].
- Henninger, C. E., Alevizou, P. J., & Oates, C. J. (2016). What is sustainable fashion? *Journal of Fashion Marketing and Management*, 20(4), 400–416. <https://doi.org/10.1108/JFMM-07-2015-0052> [in English].
- Herasymenko, O. D., Chuprina, N. V., Davydenko, I. V., Chubotina, I. M., Khomenko, V. K., & Kudrevskiy, M. A. (2023). Apsaiklinh ta minimalizm yak modni trendy pomirnoho spozhyvannia produktiv mody [Upcycling and minimalism as fashion trends of sustainable consumption of fashion products]. *Art and Design*, 3, 101–120. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2023.3.9> [in Ukrainian].
- Kolosnichenko, O., Krotova, T., & Pashkevych, K. (2021). Sustainable fashion yak trend suchasnosti [Sustainable fashion as a modern trend]. *Art Research of Ukraine*, 21, 35–42. <https://doi.org/10.31500/2309-8155.21.2021.254670> [in Ukrainian].
- Koriakina, A. A., Pashkevych, K. L., Herasymenko, O. D., & Chen, Ch. (2024). Sustainable fashion v tvorchosti ukrainskykh ta zakordonnykh brendiv odiahu [Sustainable fashion in the creativity of Ukrainian and foreign clothing brands]. *Theory and Practice of Design*, 2(32), 94–106. <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.32.12> [in Ukrainian].
- Kozlowski, A., Searcy, C., & Bardecki, M. (2015). Corporate sustainability reporting in the apparel industry: An analysis of indicators disclosed. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 64(3), 377–397. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-10-2014-0152> [in English].
- Kozlowski, A., Searcy, C., & Bardecki, M. (2018). The reDesign canvas: Fashion design as a tool for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 183, 194–207. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.02.014> [in English].
- Kyselova, K. O. (2019). Napriamy proektuvannia fashion-objektiv z urakhuvanniam ekolohichnoho faktoru [Directions of designing fashion-objects taking into account ecological factors]. *Ukrainian Culture: The Past, Modern, Ways of Development. Scientific Journals Branch: Art Criticism*, 30, 179–185. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi30.209> [in Ukrainian].

- Kyselova, K. O. (2022). Sustainability – osnovnyi trend suchasnoho dyzainu [Sustainability is the main trend of modern design]. *Ukrainian Art Discourse*, 3, 37–44 [in Ukrainian].
- Lelechenko, A. P. (2017). Fenomen poniattia "stalyi rozvytok" [Phenomenon of the "sustainable development"]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 12. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649> [in Ukrainian].
- Marushevskiy, H. B. (2008). *Etyka zbalansovanoho rozvytku* [Ethics of balanced development]. National Ecological Center of Ukraine [in Ukrainian].
- Nepyyivoda, V. P. (2008). Problema vidtvorennia anhломovnykh terminiv "sustainable development" ta "sustainability" v ukraïnskii pravnychii movi [The problem of reproduction of the English terms "sustainable development" and "sustainability" in the Ukrainian legal language]. *Ekolohichniy visnyk*, 3(49), 24–26 [in Ukrainian].
- Niinimäki, K., & Hassi, L. (2011). Emerging design strategies in sustainable production and consumption of textiles and clothing. *Journal of Cleaner Production*, 19(16), 1876–1883. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.04.020> [in English].
- Pokhodenko, K. R. (2021a). Stala moda yak predmet naukovykh doslidzhen [Sustainable fashion as a subject of scientific research]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 45, 249–256. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.45.2021.247403> [in Ukrainian].
- Pokhodenko, K. R. (2021b). Stala moda yak predmet naukovykh doslidzhen u zarubizhnii naukovi literaturi [Sustainable fashion as a research object in foreign scientific literature]. *Demiurge: Ideas, Technologies, Perspectives of Design*, 4(2), 244–253. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.2.2021.246846> [in Ukrainian].
- Pokhodenko, K. R. (2022a). Evoliutsiia rozuminnia poniattia "stalosti" u modi ta dyzaini odiahu [Understanding evolution of "sustainability" concept in fashion and clothing design]. *Current Issues of the Humanities*, 57(2), 115–121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-2-17> [in Ukrainian].
- Pokhodenko, K. R. (2022b, April 8–9). Etychni pytannia formuvannia staloi mody [Ethical issues of sustainable fashion formation]. In *Aktualni pytannia, problemy ta perspektyvy rozvytku humanitarnykh nauk u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori* [Current issues, problems and prospects for the development of humanitarian sciences in the modern socio-cultural space] [Conference proceedings] (pp. 69–72). Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].
- Polishchuk, K. O. (2018). Innovatsiini protsesy v ekolohizatsii mody ta dyzainu odiahu XXI stolittia. Problemy ta perspektyvy [Innovative processes in the ecologization of fashion and design of clothing of the XXI century. Problems and prospects]. *Hileya: Scientific Bulletin*, 139(12), 2, 142–147 [in Ukrainian].
- Smoliar, O. V. (2011). Ekolohichniy dyzain v konteksti modnykh innovatsii ta diialnosti dyzaineriv odiahu XX–XXI stolittia [Ecological design in the context of fashion innovations and activities of clothing designers of the 20th–21st centuries]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 25, 162–169 [in Ukrainian].
- Sustainable fashion. (n.d.). In *The sustainable fashion glossary*. Conde Nast. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.condenast.com/glossary/s/sustainable-fashion> [in English].
- The 17 goals. (n.d.). The Global Goals. Retrieved September 20, 2024, from <https://www.globalgoals.org/goals/> [in English].
- Todeschini, B. V., Cortimiglia, M. N., Callegaro-de-Menezes, D., & Ghezzi, A. (2017). Innovative and sustainable business models in the fashion industry: entrepreneurial drivers, opportunities, and challenges. *Business Horizons*, 60(6), 759–770. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.07.003> [in English].
- Tymoshenko, O., & Kotsiubivska, K. (2021). Formuvannia eko-kontseptsii u sferi suchasnoi industrii mody [Formation of eco concepts in modern fashion industry]. *Business Inform*, 5, 273–280. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-273-280> [in Ukrainian].

- Vets, T., Navolska, L., & Pashkevich, K. (2017). Analysis of sustainability and environmental friendliness concepts in the modern fashion industry. *Theory and Practice of Design*, 11, 18–31. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.11.11858> [in English].
- Williams, D. (2015). Fashion design and sustainability. In R. Blackburn (Ed.), *Sustainable apparel: Production, processing and recycling* (pp. 163–185). Woodhead Publishing. <https://doi.org/10.1016/B978-1-78242-339-3.00006-6> [in English].
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. United Nations. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> [in English].
- Yeremenko, I. I., & Hakhova, A. Yu. (2021, April 10–11). Tendentsii staloi mody v dyzaini odiahu [Sustainable fashion trends in clothing design]. In *Teoretychni ta praktychni aspekty rozvytku nauky ta osvity* [Theoretical and practical aspects of the development of science and education] [Conference proceedings] (Pt. 1, pp. 24–26). Lvivskyi naukovyi forum [in Ukrainian].